

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Üügu maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva maastikukaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda ning korrigeeritakse kaitseala piire vastavalt rannajoone muutumisele ja aluskaardi täpsustumisele.

Kaitseala asub Saare maakonnas Muhu vallas Kallaste külas.

Kaitseala territoorium on olnud kaitse all alates 1959. aastast, kui Eesti NSV Ministrite Nõukogu 13. märtsi korraldusega nr 331-k „Maastiku üksikelementide dendraariumide ja katsekultuuride ning viljapuude ja viljapuuadade riikliku kaitse alla võtmisest” võeti kaitse alla maastiku üksikelement Üügu pank. Vabariigi Valitsuse 14. märtsi 1996. a määrusega nr 78 „Osmussaare maastikukaitseala moodustamine, Osmussaare, Üügu ja Ohessaare maastikukaitsealade kaitse-eeskirjade ning välispiiri kirjelduste kinnitamine” moodustati Üügu maastikukaitseala.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikukaitseala kaitsekorda, kaitse-eesmärke ja korrigeeritakse kaitseala piiri. Kaitsekorda muudetakse loodusväärtuste kaitseks ja vajadusest viia kaitsekord vastavusse kehtivate õigusaktidega. Muudatuse on tinginud ka vajadus tagada nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide kaitse. Kogu kaitseala on osa Natura võrgustikku kuuluvast Väinamere loodus- ja linnualast.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Kadri Paomees (tel 452 7764, e-post kadri.paomees@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 447 7386, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee), eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Kristiin Jääger (tel 680 7424, e-post: kristiin.jaager@keskkonnaamet.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministerevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta ja tutvustada Üügu pank, allikasood, maastikku ja sellele iseloomulikku elustiku mitmekesisust. Eesmärk on kaitsta elupaigatüüpe, mis on nimetatud loodusdirektiivi I lisas. Need on rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), lood (alvarid) (6280*), allikad ja allikasood (7160), puiskarjamaad (9070), niiskuselembesed kõrgrohustud (6430) ning lubjakivipaljandid (8210). Kaitstavatest liikidest on eesmärk kaitsta järgmisi ohustatud ja haruldasi liike: tõmmu käpp (*Orchis ustulata*), soohilakas (*Liparis loeselii*) ning müür- ja pruun raunjalg (*Asplenium rutamuraria* ja *A. trichomanes*) ning nende kasvukohti.

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Üügu maastikukaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus, esteetiline väärtus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine.

Üügu panga esteetiline väärtus. Üügu maastikukaitseala esteetiliseks väärtuseks on Üügu pank koos sealsete loopealsete ja allikasooaga. Üügu maastikukaitseala asub geoloogiliselt huvitaval rannajärsakul, kus kogu maastikukaitseala ulatuses on ajalooliselt levinud poollooduslikud ehk pärandkooslused. Pank jääb tänapäevasesest rannajoonest mõnikümmend meetrit kaugemale ning rusukaldega kaetud pangajalam paikneb merepinnast 5–6 m kõrgemal. Piki panga serva asetsevad loopealsed ehk alvarid, maastikukaitsealasse on hõlmatud ka mõningal määral lookadastikke ja pangajärsaku all asetsev liigirikas allikasoo. Pangajärsaku pikkus on ligikaudu 300 m. Aluspõhja moodustav jaagarahu lade paljandub seal keskmiselt 5 m ulatuses. Profiili ülemine osa koosneb 1–3 m paksuselt biohermsest dolomiidist. Järsakul paljandub kõrvuti mitu biohermi, mis on hiljem liitudes moodustanud nüüdse suure rahkja pae kõviku. Biohermse dolomiidi all leidub kuni 3 m paksuses väga ebakorrapäraselt lasuvaid plaatdolomiidi kihte. Sügavamale jääv jaani lade on Üügu pangal maetud rusukalde alla. Jaagarahu ja jaani lademe piiril voolab välja mitu väikest allikat. Kogu Üügu pank on tugevasti liigestatud väiksemate pangalahtede poolt, mis piiravad üksikuid bioherme. Biohermide all lamavates kihelistes dolomiitides leidub rohkesti Litoriinamere-aegseid murrutuskulpaid. Pangajärsaku keskjoonel asuvad ridamisi plaatja dolomiidi sisse Limneamere lainete mõjul 3000–2500 aastat tagasi moodustunud murrutuskulpad. Koobaste laius on 4–15 m, sügavus 3,5–7 m ja kõrgus kuni 3 m.

Haruldased ja ohustatud kooslused. Üügu maastikukaitseala looduslikest rohumaadest umbes 10 ha on keskkonnaregistrisse kantud poollooduslike kooslustena. Poollooduslike koosluste säilitamine on Eesti looduskaitse üks olulisimaid vastutusvaldkondi, kuna meie poollooduslikud kooslused on ühed maailma kõige liigirikamad elupaigad. Sellised loodusväärtused säilivad ainult inimese kaasabil. Ilma niitmise või karjatamiseta poollooduslikud kooslused võsastuvad ning nende liigirikkus kaob. Senise traditsioonilise niitmise ja karjatamise lakkamisele järgnev võsastumine ja roostumine on olulisim niidukoosluste elurikkuse säilimist ohustav tegur (Looduskaitse arengukava aastani 2020). Poollooduslike koosluste rohttaimestik on mitmekesine, mis loob head tingimused ka teistele elustikurühmadele. Kaitsealal asuvad järgmised elupaigatüübid: rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), lood (alvarid) (6280*), allikad ja allikasood (7160), puiskarjamaad (9070), niiskuselembesed kõrgrohustud (6430) ning lubjakivipaljandid (8210). Madalakasvuliste niidutaimeedega soontaimede poolt liigirikkad looduslikud või poollooduslikud rohumaad

rannaniidud (1630*) on Eestis kõige ulatuslikumad Lääne-Eesti mandriosas ja saartel. Madalmurused rannaniidud on paljude lindude, eeskätt kurvitsaliste olulised pesitsus- ja toitumispaigad. Nende koosluste taimkatte kujunemist mõjutab ühelt poolt maakerge ja teiselt poolt inimene koduloomi karjatades ja heina niites. Hoolduse lakkamisel need võsastuvad. Rannaniidud on Eestis ohustatud, kuna nende püsimine sõltub traditsioonilise niitmise ja karjatamise jätkumisest. **Kadastikud (5130)** on poollooduslikud kooslused, kus kadakas katab vähemalt kolmandiku alast. Kadastikud on levinud peamiselt lootaladel (Saaremaal, Loode- ja Põhja-Eesti paepealsetel) ning vähemal määral sisemaa nõmmedel. **Lood ehk alvarid (6280*)** on tüüpilised väga õhukese mullakihiga ja tasase pinnamoega paepealsetele aladele. Taimestik on lootaladel liigirikas: valitsevad kuivataluvad ja lubjalembesed liigid. Loopealseid leidub alal kõige rohkem. Lood ehk loopealsed on kogu maailmas väga piiratud levikuga, mis teeb need globaalselt haruldasteks ja seetõttu erilist kaitset vajavateks kooslusteks. Lisaks Eestile leidub loopealseid arvestataval hulgal veel vaid Rootsi suurtel saartel, eelkõige Ölandil ja Ojamaal. **Allikad ja allikasood (7160)** on nõlvade jalamil või veekogude kaldaalal asuvad surveisest põhjaveest toituvad sood. Rohurinne on liigirikas, selles kasvab ohtralt haruldaste liikide taimi. **Puiskarjamaad (9070)** on regulaarselt karjatatavad hõreda puistuga alad, mis sarnanevad struktuurilt puisniitudele, kuid on väiksema liigirikkusega loomade valikulise rohttaimede söömise ja tallamise tõttu. Puiskarjamaad, mida lisaks karjatamisele ka aeg-ajalt üle niidetakse, on üldjuhul liigirikamad kui ainult karjatamise abil majandatavad alad. **Niiskuselembede kõrgrohustud (6430)** hõlmavad kõrgemakasvuliste soontaimedega rohustuid, mis asuvad teiste elupaigatüüpide servades (jõed, metsad). Eraldi kooslusena neil suurt kaitseväärtust ei ole, kuid need moodustavad sageli puhverala väärtuslikuma tuumala ümber. **Lubjakivipaljandid (8210)** vahelduvad loopealsetega, need on paepaljandid koos nende pragudes kasvava taimestikuga.

Kaitsealal leidub rohkelt II ja III kaitsekategooriasse kuulvaid taimeliike. Kaitse-eesmärgiks seatakse tõmmu käpp (*Orchis ustulata*), soohiilakas (*Liparis loeselii*) ning müür- ja pruun raunjalg (*Asplenium rutamuraria* ja *A. trichomanes*).

Müür-raunjalg (*Asplenium ruta-muraria*) on sõnajalgtaim, mis on levinud peamiselt Lääne-Eesti saartel ja mandri loodeosas. Müür-raunjalg kuulub II kaitsekategooriasse ja on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) alusel ohualdis liik. Müür-raunjalg kasvab peamiselt paepragudes. Liigile on suurimad ohutegurid häirimine, tallamine ja kaevandamine (eElurikkuse andmebaas).

Pruun raunjalg (*Asplenium trichomanes*) on sõnajalgtaim, mis on levinud peamiselt Lääne-Eesti saartel ja mandri loodeosas. Pruun raunjalg kuulub II kaitsekategooriasse ja on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) alusel ohualdis liik. Pruun raunjalg kasvab peamiselt paepragudes ja kiviaedadel. Liigile on suurimad ohutegurid häirimine, tallamine ja kaevandamine (eElurikkuse andmebaas).

Soohiilakas (*Liparis loeselii*) on levinud Eestis paiguti, tavalisem Lääne-Eestis. Soohiilakas vajab märga lubjarikast kasvukohta eelkõige allikalistes soodes, vahel ka õõtsikutel. Tihti kasvab suhteliselt noortes, niisketes ja lubjarikastes nõgudes. Soohiilakat võib leida ka siirdesoodes, aga ainult laiguti ja liikuva lubjase veega kohtades. Soohiilakas kuulub II kaitsekategooriasse ja on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) alusel ohualdis liik (ühtlasi loodusdirektiivi II lisa liik). Peamised ohutegurid on soode kuivendamine ja turba võtmine. Soohiilaka arvukus väheneb. Peamine oht on soode veerežiimi muutumine ning liigirikaste madalsoode ja soostunud niitude puhul ka võsastumine (eElurikkuse andmebaas, soohiilaka kaitse tegevuskava eelnõu).

Tõmmut käppa (*Orchis ustulata*) leidub Eestis harva, peamiselt Lääne-Eestis. Tõmmu käpp kuulub II kaitsekategooriasse ja on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) alusel ohustatud liik. Tõmmu käpp kasvab peamiselt kuivadel niitudel ja puisniitudel ning kadastikes. Niitudel kasvavaid taimi ohustab enim võsastumine (eElurikkuse andmebaas).

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Üügu maastikukaitseala kuulub Väinamere loodusala koosseisus (Väinamere loodusala, EE0040002) üleeuroopalisel kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse. Kaitse-eesmärkideks seatud elupaigatüüpide kaitse on ühtlasi Eesti riigi rahvusvaheline kohustus.

Linnudirektiivi rakendamine

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttemist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi lisades nimetatud regulaarselt esinevate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusalade ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimise ja paljunemise nende levikualal.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Üügu maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, mille elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, mille elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Üügu maastikukaitseala puhul on tegemist Väinamere linnualaga, aga kaitse-eesmärgiks ühtegi linnuliiki ei seata, sest linnuliigid on kaitstud elupaigatüüpide kaitsega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, mille kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, mille kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või mille soodsa seisundi pikaajaliseks säilimiseks (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk (looduskaitseaduse § 14 lõige 2) looduskaitseaduse §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus looduskaitseaduse §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest II ja III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole loetletud kaitseala kaitse-eesmärgina, esinevad kaitsealal järgmised kaitsealused liigid: harilik muguljuur (*Herminium monorchis*), mustpeasammal (*Catascopium nigratum*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), tumepunane neuuvaip (*Epipactis atrorubens*), laialehine neuuvaip (*Epipactis helleborine*), hall käpp (*Orchis militaris*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), soo-neuuvaip (*Epipactis palustris*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), suur käopõll (*Listera ovata*), tui-tähtpea (*Scabiosa columbaria*), paas-kolmissõnajalg (*Gymnocarpium robertianum*), müürkevadik (*Draba muralis*) ja stepi-naastsamblik (*Psora decipiens*). Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Üügu pank on 1959. aastast kaitse all olnud pank, mis asub Muhu saare põhjaosas. Ala jätkuv kaitse all hoidmine on oluline eeskätt Üügu panga kui maastikuobjekti kaitseks ja tutvustamiseks ning seal leiduvate koosluste ja kaitsealuste liikide kaitse eesmärgil.

Kaitseala eesmärgiks lisatavad elupaigatüübid on alal inventeeritud eri ajal. Viimased andmed pärinevad 2015. aastast (Meeli Mesipuu inventuurid) ja 2016. aastast (Annely Holmi ja Bert Holmi inventuurid). Rannaniitused on alal 1,3 ha esinduslikkusega B, kadastikke 0,1 ha esinduslikkusega B, alvareid 6,8 ha esinduslikkusega A, allikaid ja allikasoid 0,8 ha esinduslikkusega A, puiskarjamaid 0,2 ha esinduslikkusega C, niiskuslembeseid kõrgrohustuid 0,5 ha esinduslikkusega C ja lubjakivipaljandeid 1 ha esinduslikkusega A (alvaritega kaasnev elupaigatüüp).

Üügu pank ja sealne kaljune pind on raunjalgadele väga sobiv, soohiilakale sobib pangaalune allikasoo ning tõmmule kápale pangapealne loopealne. Tõmmut kápna on alal vaadeldud viimati 2012. aastal 0,1 ha suurusel alal, arvukus on teadmata. Soohiilakat on alal vaadeldud viimati 2014. aastal ja siis kasvas seal 5 isendit, varem on arvukus olnud 2–32 isendit. Müür-raunjalga ja pruuni raunjalga on alal vaadeldud viimati 2012. aastal, 2006. aastal oli arvukus vastavalt 300 ja 500.

Lisaks eespool kirjas olevale on Üügu maastikukaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud asjaoluga, et tegemist on ülepinnaalset Natura 2000 võrgustikku kuuluva alaga. Üügu maastikukaitseala kuulub Väinemere loodus- ja linnuala koosseisu.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitsealal on peamiseks kaitse-eesmärgiks Üügu panga kui maastikuobjekti kaitse ja tutvustamine, rakendatakse kaitstava loodusobjekti tüübina maastikukaitseala. Hoiuala kaitsekord ei võimalda näiteks seada piiranguid rahvaürituse korraldamisel. Püsielupaigana kaitstakse eelkõige konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndi piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused – eelkõige Üügu pank, kaitstavad elupaigatüübid ja kaitstavad liigid – ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte nagu teed ja rajad ning nende puudumisel mõttelisi sirgeid. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (möötkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Planeeritavates piirides kaitseala pindala on 10,5 ha, mis kõik on arvatud piiranguvööndisse. Võrreldes varasemate maastikukaitseala piiridega suureneb kaitseala pindala piiri korrigeerimise tulemusena 0,9 ha võrra (varasem pindala 9,6 ha). Korrigeerimine toimub rannajoone muutumise ja aluskaardi täpsustumise (teed on natukene nihkunud) tõttu. Riigimaad jääb kaitsealale ligikaudu 1,4 ha, jätkuvalt riigi omandis olevat maad ligikaudu 0,2 ha ja eramaid ligikaudu 8,9 ha.

Kogu kaitseala jääb ka uue kaitsekorraga piiranguvööndisse, kuna kaitseala eesmärk on säilitada kooslusi, liike ja maastikku, mille säilimine eeldab teatud viisil majandamist. Piiride aluskaartidega vastavusse viimise tõttu suureneb eramaade pindala kaitsealal 0,8 ha võrra ja jätkuvalt riigi omandis oleva maa pindala 0,1 ha. Uut, seni kaitseta eramaad kaitsealale ei lisandu, ehk arvu suurenemine on vaid arvutuslik.

Kaitseala läänepiir kulgeb põhikaardile kantud merepiiri punktist ristkoordinaatidega X=6 504 085,887 ja Y=455 670,397 lõuna poole teeraja (välispiirile jäävad teed ja rajad jäävad kaitsealast välja, piir kulgeb teede ja radade servas) punkti ristkoordinaatidega X=6 504 067,204 ja Y=455 662,556, edasi mööda teerada kuni ristub pinnasteega punktis ristkoordinaatidega X=6 503 843,377 ja Y=455 631,545, edasi lõuna poole kuni teeristini ristkoordinaatidega X=6 503 792,213 ja Y=455 614,132. Lõunapiir kulgeb teeristist mööda pinnasteed ja teerada kagu poole kuni teeraja punktini ristkoordinaatidega X=6 503 524,951 ja Y=456 036,694, edasi kulgeb piir mööda mõttelist sirgjoont kirde poole kuni põhikaardile kantud merepiiri punkti ristkoordinaatidega X=6 503 674,091 ja Y=456 229,009 ning edasi mööda merepiiri loode poole kuni põhikaardile kantud merepiiri punkti ristkoordinaatidega X=6 504 085,887 ja Y=455 670,397.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal leiduvaid loodusväärtusi. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal asuva maastiku, elupaigatüüpide, kaitsealuste liikide ja Üügu panga soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 32, edaspidi *PS*). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on *PS* §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb *PS* §-st 53. Tulenevalt *PS* §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks

peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse loodusdirektiivist riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, kuid loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Kaitseala seniste piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse eelnõukohase määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 14. märtsi 1996. a määrus nr 78 „Osmussaare maastikukaitseala moodustamine, Üügu ja Ohessaare maastikukaitsealade kaitse-eeskirjade ning välispiiri kirjelduste kinnitamine” osas, millega on kinnitatud Üügu maastikukaitseala senine kaitsekord ja piirikirjeldus. Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” lisas esitatud Väinamere hoiuala kaardi lehed 2 ja 3 („Väinamere 2”, „Väinamere 3”) asendatakse määruse lisades 2 ja 3 esitatud kaardilehtedega („Väinamere 2”, „Väinamere 3”).

Roo varumist ei ole kaitse-eeskirjas reguleeritud, kuna kaitsealal ei leidu pilliroogu.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tervikuna määratud piiranguvööndisse.

2.5.2. Piiranguvööndi kaitsekord

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Kaitsealal on lubatud majandustegevus, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisustega. Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning pidada jahti ja püüda kala kogu kaitsealal. Kaitseala puhul on tegemist väikese alaga, kus ei ole teadaolevalt liike, keda jahipidamine või kalapüük häiriks või mõjutaks, seega on jahipidamine ja kalapüük alal lubatud. Jahipidamine on vajalik metssigade arvukuse piiramiseks ning vajaduse korral ka näiteks hundi või šaakali küttimiseks. Inimeste liikumist ja loodusandide kasutamist ei piirata, sest see ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärke.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ning kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, näiteks koosluste hooldustööde käigus, et põletada raiejäätmeid ajal ja tingimustel, mis ei kahjusta loodusväärtusi. Siis saab kaitseala valitseja suunata lõkkekoha sinna, kus selle mõju loodusväärtustele oleks minimaalne. Kaitsealuste liikide elupaiku ja looduskaitsele kõrgema väärtusega poollooduslikke kooslusi võib kahjustada telkimisega kaasnev võimalik liigne tallamine. Vales kohas lõkke tegemine võib

kahjustada poolloodusliku koosluse rohukamarat, kaitsealuseid taimi ning põhjustada kulupõlengut. Lõkke tegemine väljaspool selleks ettenähtud kohta hävitab elustikku lokaalselt ja tegevusega kaasneb tulekahjuoht. Reguleerimata telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal seavad ohtu kaitseväärtuste säilimise, kuna suureneb negatiivne mõju kooslustele (tallamine, prahistamine, taimekoosluste lokaalne hävitamine jne). Eramaal telkimisel ja lõkke tegemisel peab arvestama keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35–36 sätestatud. Kaitsealal puuduvad praegu ettevalmistatud telkimis- ja lõkkekohad.

Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liikluseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liikluseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, sealhulgas piiranguvõõndis metsamajandustöödel. Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti. Kaitsealal on tegemist pinnasteedega ja need on sõidukiga läbitavad.

Kaitsealal on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ega tähistatud. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ega tähistatud, on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Inimeste kaitsealal viibimisele on seatud piiranguid vaid lähtuvalt suuremate inimgruppide ja ürituste võimalikust kahjulikust mõjust loodusväärtustele. Piirang võimaldab vältida suuremaid rahvakogunemisi, samas saab kaitseala valitseja nõusolekul, vajaduse korral vastavaid tingimusi seades, korraldada rahvaüritusi suuremale osalejaskonnale. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks eeldusel, et need ei ohusta loodusväärtusi. Kaitsealal puuduvad ettevalmistatud kohad rahvaürituse korraldamiseks, välja arvatud teed, mida käsitletakse ettevalmistatud kohana.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud rajatise püstitamine, kusjuures kaitseala tarbeks rajatise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene rajatisele ranna ehituskeeluvööndi ehituskeeld. Hoonete rajamiseks kaitsealale vajadus puudub, samuti kahjustaks hoonete ehitamine alal esinevaid kooslusi ja liikide elupaiku. Rajatise (näiteks suunaviidad, infotahvlid (sh ohutussildid) ja vaatetorn) võib lubada püstitada, sest nende mõju kaitseväärtustele puudub või on väike. Rajatise paigaldamine on vaja kaitseala valitsejaga kooskõlastada, et leida sellele sobiv asukoht, kus mõju väärtustele oleks minimaalne. Näiteks võib poollooduslikule kooslusele püstitatud suurem rajatis ja selle kasutamine kahjustada rohukamarat. Kaitseala valitseja nõusoleku nõue võimaldab seada tingimusi tööde tegemise viisile ja ajale lähtuvalt kaitstavate niidukoosluste ja liikide vajadusest. Kaitseala tarbeks lubatakse rajatise püstitada ka ehituskeeluvööndisse. Ranna ehituskeeluvööndisse rajatise püstitamine on erand, mida kaalutakse väga põhjalikult ning lubatakse ainult juhul, kui see aitab kaasa ala kaitse-eesmärgi saavutamisele ning konkreetset rajatist ei ole võimalik ehitada väljapoole ehituskeeluvööndit.

Lisaks on kaitsealal lubatud uuendusraie. Kaitsealal on lubatud uuendusraie, kuna Üügu maastikukaitsealal ei ole inventeeritud kaitsealuseid metsa-elupaigatüüpe ja mets eraldiseisva väärtusena ei ole seatud ala kaitse-eesmärgiks. Uuendusraie langi suurusele piirangut ei seata, kuna kogu kaitsealale jääb väga vähe metsa. Ajalooliselt ei ole Üügu maastikukaitseala piires kunagi metsa kasvanud, tegemist on enamasti poollooduslike kooslustega või väikeste metsatukkadega. Kogu kaitseala ulatuses on panga, alvarite ja kadastike säilimiseks oluline võimalikult suures ulatuses raiuda pealetungivaid lehtpuid ja noori mände. Kaitsealale jääb metsa, mida saab metsamajanduslikult majandada, vaid 0,1 ha, mistõttu on selle ala majandamise mõju kaitse-eesmärkidele väike. Sealjuures on arvestatud ka sellega, et enamik kaitsealale jäävast metsast on arvel poollooduslike kooslustena, mille raiumisel tuleb lähtuda poollooduslike koosluste taastamise ja hooldamise juhistest.

2.5.2.2. Vajalikud tegevused

Kaitseala poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ja liigikoosseisu taastamiseks ja säilitamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine ning kujundamine. Vajalikke tegevusi korraldab kaitseala valitseja. Poollooduslike koosluste hooldamine on vajalik, kuna hooldamata kooslused võsastuvad ning poollooduslike kooslusi hooldamata pole võimalik tagada kaitse-eesmärkidenä nimetatud niidukoosluste soodsat seisundit. Üügu maastikukaitsealal inventeeritud poollooduslike koosluste pindala on ligikaudu 10 ha.

2.5.2.3. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine. Puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine vähendab kaitseala bioloogilist mitmekesisust ja maastikuilmet. Kaitsealal on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, maavara kaevandamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine. Nende tegevuste lubamine pole võimalik, sest see kahjustaks kaitsealal leiduvaid ja kaitse-eesmärkidenä nimetatud kooslusi ning kaitstavate liikide elupaiku ja kasvukohtasid. Maaparandussüsteem on maaparandusseaduse tähenduses maatulundusmaa viljelusväärtuse suurendamiseks ja keskkonnakaitseks vajalike ehitiste kogum, mis on kinnisasja oluline osa tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 54 lõike 1 tähenduses. Maaparandussüsteemi rajamise, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise ja maavara kaevandamisega kaasneb veerežiimi ja maastiku muutmine, mis kahjustab elupaigatüüpide soodsat seisundit ja põhjustab muutusi koosluste liigikoosseisus.

Kaitsealal on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Kaitse-eesmärgiks seatud liigid ja niidukooslused on tallamisõrnad, mistõttu tuleb selliseid töid teha eelistatult talveperioodil. Kuna igal talvel ei külmu pinnas piisavalt ära, siis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, kui pinnas seda võimaldab. Kaitseala valitsejal on seega võimalik tulenevalt konkreetsetest oludest hinnata, kas puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt on võimalik, ilma et kaitseala loodusväärtused saaksid kahjustatud.

2.5.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlviku sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ja jahiulukeid lisasööta.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Võimalusel ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Üügu maastikukaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 11.–28. veebruarini 2019. a Keskkonnaameti Kuressaare kontoris ning Muhu Vallavalitsuses. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu mittetoimumise kohta (kui selleks ei avaldata soovi avaliku väljapaneku jooksul) ilmusid 11. veebruaril 2019. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ja 9. veebruaril 2019. a kohalikus ajalehes Saarte Hää. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 5. veebruaril 2019. a. Üügu maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu materjalidega oli võimalik tutvuda ka Keskkonnaameti koduleheküljel.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise kohta kuuetele maaomanikule. Teavitus saadeti ka Riigimetsa Majandamise Keskusele, Muhu Vallavalitsusele, Muhu Jahiseltsile, Keskkonnainspektsiooni Saaremaa büroole ja kahele maahooldajale. Kirjas paluti teha parandusettepanekuid ja esitada vastuväited. Kirjad sisaldasid teadet, et kui vastuväiteid ega ettepanekuid kirjas nimetatud tähtjaks ei esitata, loetakse seda kaitse-eeskirja muutmise eelnõuga nõustumiseks. Nimetatud ajaks saabus Keskkonnaametile kolm arvamust/ettepanekut, millele Keskkonnaamet ka vastas.

Ettepaneku esitaja	Arvamus/ettepanek	Keskkonnaameti vastus
Keskkonnainspeksioon (KKI)	<p>Kaitse-eeskirja kehtestamise alusena on viidatud eelnõus looduskaitseaduse (edaspidi LKS) §10 lg-le 1, mis annab volituse ala kaitse alla võtmiseks, samas puudub viide LKS §-le 12, mis sisaldab volitusnormi kaitseala, püsielupaiga ja kaitstava loodusobjekti kaitsekorra määramiseks. KKI teeb ettepaneku viidata kaitse-eeskirjas ka LKS §-le 12.</p> <p>Kaitse-eeskirja eelnõu § 5 lg 4 praegune sõnastus sätestab, et telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Ühtlasi sätestatakse võimalus telkida ning lõket teha selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas, kui selleks on kaitseala valitseja nõusolek. Seega on hetkel planeeritud kaitsekord selliselt, et soovides kas telkida või lõket teha, tuleb kodanikul igakordselt pöörduda kaitseala valitseja (Keskkonnaameti) poole. Kuna seletuskirja kohaselt võib lõkke tegemisega ja telkimisega kaasnev tallamine kahjustada kõrgema väärtusega poollooduslikke kooslusi või kaitsealuseid liike, teeb KKI ettepaneku mitte teha leevendust LKS § 31 lg 2 p-s 11 toodud telkimise keelule ning lubada lõkke tegemist vaid kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tööde käigus.</p> <p>Kaitse-eeskirja eelnõu § 5 lg 5 p 1 kohaselt on kaitseala teedel lubatud maastikusõidukitega liiklemine. Keskkonnainspeksioon on kursis varasemate selgitustega, et sooviks on vältida asjatut</p>	<p>Keskkonnaamet ei näinud vajadust LKS §12 lg 1 viitamise järele. Kaitseala kaitse alla võtmise volitus on sätestatud LKS §10 lg-s 1. Sama seaduse §11 lg-s 1 on sätestatud, mida LKS § 10 lg 1 alusel tehtav otsus sisaldab. Muu hulgas sisaldab kaitse alla võtmine LKS § 11 lg 1 p-st 2 tulenevalt ala kaitsekorra (s.o kaitse-eeskirja) kehtestamist. Seega on LKS § 10 lg-s 1 sätestatud volitusnormiga hõlmatud ka kaitse-eeskirja kehtestamine ning puudub vajadus täiendavalt viidata §-le 12. Vastavalt uutele juhistele lisati viide hiljem määrusesse.</p> <p>Kuna kaitseala idaosas on alasid, kus elupaigatüüpe ei esine ja kunagi on olnud arutlusel küla lõkkeplatsi rajamine sinna (praegused plaanid ei ole teada), siis leiab Keskkonnaamet, et peab säilima võimalus seal kaitseala valitseja nõusolekul lõket teha ja telkida, sest aladel, kus tegevus väärtusi ei kahjusta, ei ole alust seda keelata.</p> <p>Keskkonnaamet on teadlik, et Keskkonnainspeksioonil on sätest erinev arusaam. Asutuste juristid kohtusid sellel teemal 15.05 ja seal jõutud kokkulepete alusel tehti vastavad muudatused ka määruses.</p>

	<p>maastikusõidukitega teel sõitmise piiramist, kuid jääte oma seisukoha juurde, et nimetatud säte ei ole kooskõlas liikluseaduse (edaspidi LS) põhimõttega. Kindlasti ei ole olnud ka LS koostajate eesmärgiks piirata asjatult ning põhjendamatult maastikusõidukitega teedel liiklemist. KKI teeb ettepaneku viia kaitse-eeskirja eelnõu § 5 lg 5 p 1 säte kooskõlla liikluseadusega ja sõnastada ümber selliselt, et maastikusõidukitega on teel sõitmine lubatud vaid LS § 154 lõikes 1 sätestatud erisuste korral.</p> <p>Kaitse-eeskirja eelnõu § 5 lg 6 praeguse sõnastuse kohaselt on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine kohas, mis ei ole selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud. KKI leiab, et ilma kaitseala valitseja nõusolekuta 50 osalejaga rahvaürituse korraldamise lubamine alla 10 ha suurusel kaitsealal on vastuolus kaitse-eeskirja seletuskirjas väljatoodud seisukohtadega, mille kohaselt isegi ühe telgi püstitamine ning sellega kaasnev tallamine võib ohustada nii kaitsealuseid liike kui ka poollooduslikke kooslusi. KKI palub kaaluda mitte teha leevendust LKS § 31 lg 2 p-s 11 toodud rahvaürituste korraldamise keelule.</p>	<p>Üügu maastikukaitseala kehtiva kaitse-eeskirja järgi on ka praegu lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis ei ole selleks ettevalmistatud, ja alal pole seni probleeme esinenud. Kuni 50 inimest korraga (näiteks turistide bussid) alal ei kahjusta loodusväärtusi, sest nad on üldjuhul alal hajutatud ning kasutavad olemasolevaid teid ja radu. Piirang võimaldab vältida suuremaid rahvakogunemisi, mida kaitseala ei pruugi mahutada või võib rahvaüritusega kaasneda elustiku liigne häirimine. Küllastajate juhuslikku liikumist kaitsealal ei piirata, kuna see ei koorma ala pinnast ohustaval määral. Reguleerimata telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal seavad ohtu kaitseväärtuste säilimise, kuna suureneb negatiivne mõju kooslustele (tallamine, prahistamine, koosluste paigutine hävitamine, puude raie või lamapuidu kasutamine lõkke tegemiseks jne) ja kaitsealuste liikide elupaikadele, sest telki üldjuhul teedele ja radadele ei püstitata. Seega leiab Keskkonnaamet, et kuni 50 osalejaga rahvaüritus ei ohusta kaitseala loodusväärtusi ja kaitsekorda pole vaja rangemaks muuta.</p>
Haak OÜ	Soovib maastikukaitseala koosseisust välja arvata Keskkonnaametile esitatud joonisel punase värviga ala (katastriüksuse tunnused 47801:003:0104 ja	Nimetatud alal on registreeritud koosluste lood (Natura kood 6280*, tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid) esinemine ning mitme kaitsealuse taimeliigi esinemine. Tegemist on esindusliku

	47801:003:0105), kuna see on kolme tee vaheline ala, asub kaitseala servas ning ei hõlma kaitstavate liikide leiukohti.	elupaigatüübiga, kus esineb mitmeid kaitsealuseid taimeliike, ning Keskkonnaamet leiab, et ala kaitsealast välja arvamine ei ole põhjendatud.
Huviline Kallaste külast	Teeb ettepaneku muuta kaitseala piiri nii, et kaitseala läänepiir kulgeks mööda kinnistute Pireti (katastriüksuse tunnus 47801:003:0325) ja Üügo (katastriüksuse tunnus 47801:003:0104) vahelist piiri, kuna siis on pilt selgem ja arusaadavam.	Kuna kaitstava ala piirid peavad olema looduses täpselt tuvastatavad, tuleb nende määratlemisel kasutada selgepiirilisi ning ajas vähe muutuvaid objekte. Piirialuseks sobivad enim teed, kraavid, jõed, ojad, metsasihid, heas seisundis kiviaiad, selgepiiriline rannajoon jms. Seega antud juhul sobib piiriks kõige paremini olemasolev teerada. Teisele poole teerada jääb kohe Väinamere hoiuala, mille piir korrigeeritakse vastavalt kaitseala piirile. Keskkonnaamet leiab, et piiri muutmine nii, et kaitseala läänepiir kulgeks mööda katastriüksuste piiri, ei ole põhjendatud, kuna looduses on teerada paremini eristatav kui katastriüksuse piir.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirj” lisa 1 punkti 1 alapunktile 66 on Natura 2000 võrgustiku linnualaks esitatud Väinamere linnuala ja punkti 2 alapunktile 517 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Väinamere loodusala, mis hõlmab Üügu maastikukaitseala. Seetõttu tuleb Üügu maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Väinamere loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2017. a rakendusotsusega (EL) 2018/41, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade üheteistkümnese ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga C(2017) 8255 all, ELT L 15, 19.01.2018, lk 199–350).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi.

Pärast määruse jõustumist tuleb korrigeerida ka Väinamere loodus- ja linnuala piire.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada Üügu maastikukaitsealal leiduvate poollooduslike koosluste ning ohustatud ja haruldaste liikide säilitamist ja nende soodsa seisundi saavutamist, samuti Üügu panga ja maastiku kaitset.

Kehtestatud kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Üügu maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kehtestatud õigusaktidega kooskõlla viia. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 2 kohaselt makstakse looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu 50% maamaksumäärast. Määruse jõustumisel laekub maamaksu Muhu vallale ligikaudu 1 euro aastas vähem, kuna Üügu maastikukaitseala pindala suureneb ligi 1 ha võrra.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Üügu maastikukaitsealale kehtestatud kaitsekord ei sea võrreldes kehtiva kaitsekorraga olulisi täiendavaid kitsendusi kinnisasja sihtotstarbelisele kasutamisele ja seega ei teki riigil kohustust nende kinnistute omandamiseks.

Riigil ei suurene metsatoetuste kulud, kuna tegemist ei ole toetuskõlbliku alaga.

Kuna kaitseala laieneb ainult natukene piiri korrigeerimise tulemusena ja tsoneering jääb samaks, siis kulud toetustele ei suurene.

Kuna kaitseala ei laiene riigimaale, ei teki ka Riigimetsa Majandamise Keskusele saamata jäävat tulu.

Määruse jõustumine ei too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta ning kõik teised ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.